

Vesti 12. novembra

Voditelj revolucionarnega gibanja v Palestini Fawsid je pobegnil v Irak, kjer so ga sprejeli navdušenjem. Tam je gost iraškega kralja Ghasija

Nato je govoril jugoslovanski minister vojske in mornarice, armadni general Marič o veličini padlih žrtev in njihovem pomenu za bodočnoslovensko Jugoslavijo.

Danes premiera LEHARJEVE operete
„Wo die Lerche singt“

Marta Eggerth

Petje, tardoš, opojni šlagerji, smeh, zabava!

Škrjanček poje-žvrgoli

Operetni šlager sezone!

Za smeh in kratek čas skrbje:

HANS SOEHNKER
LUCIE ENGLISH - KARL ANTON
FRITZ IMHOF - TIBOR HALMAY
Elitni kino Matica

Zverinski uboj s kamnom in vrvjo Mladega vajenca ubil zločinec Govedič zaradi 5000 Din

Maribor, 11. novembra.

Maribor je pretresel grozoten zločin, ki se je dogodil na mestni periferiji. Zaradi pohlepa po denarju, je mlad moški izvalil na samotnem kraju svojega 16-letnega znanca ter ga tam na bestialen način umoril in oropal. O tem dogodku govori danes vse meso.

Ze včeraj smo poročali, da je na skrivnostnost način izginil 16-letni trgovski vajenec Branko Pušaver, sin sodnega oficijala iz Studence, zaposlen pri trgovcu Korenu, lastniku prodajalne Aboza obek na Grajskem trgu. V ponedeljek okrog pol 10. dopoldne je poslal lastnik trgovine svojega vajenca z zneskom 5420 Din v trgovino Precac na Glavnem trgu, da bi tam poravnal nek račun. Branko Pušaver je res odšel, predložil pa je v Precacovi trgovini samo poslovno knjigo, ne pa denarja. Dejal je, da mora še neki znesek kasirati ter je pokazal v potrdilo tega neki dobavni listek. Nato je zapustil trgovino. Precacova nameščenka Franciška Dvoršak pa je videla, kako je pristopil pred trgovino k Pušaverju mlajši moški, v katerem je prepoznala 24-letnega akviziterja Bruna Govediča. Pušaver in Govedič sta nato odšla skupaj po Lekarniški ulici. To je bila zadnja priča, ki je videla mladega Branka. Od tedaj je zmanjkala za njim vsaka sled. Med tem je čakal zaman trgovec Koren na svojega vajenca ves dan in to ga je precej vznemirilo, ker se je bal, da je fant segel po tujem denarju.

Policija hitro na sledi

Hitro je prišla policija na pravo sled. Kriminalni uradniki so ugotovili, da se je Pušaver pri odhodu iz Precacove trgovine sešel z Govedičem. Kmalu so ga izsledili ter na policijski zasliali. Skraja je tajil, da bi bil imel kak sestanek s pogrešanim fantom. Imel je pripravljene že tudi kar alibi, ker je lahko dokazal, da se je ob 11. dopoldne mudil v Glavni trafiki na Glavnem trgu ter čital tam časopise. Na podlagi tega so ga izpustili.

Kljub vsemu prizadevanju pa tudi včeraj ni bilo nobenega sledu za Pušaverjem. Policija je vnovič povabila Govediča na komisariat ter ga je vodila kriminalnega oddelka g. Cajnko zopet zasliali. Sedaj so mu pripravili presenečenje, ker so ga konfrontirali s Precacovo prodajalko gđ. Dvoršakovo, ki je v njem prepoznala moškega, kateri je Pušaverja pred njihov trgovino pričakoval. Prodajalka se je spominjala, da sta se oba pred trgovino pogovarjala med seboj in je Pušaver kazal Govediču nek listek ter mu govoril, »ti bom že točno pokazal, kje je to«. Govedič se nato ni več upiral ter je priznal, da je čakal Pušaverja pred Precacovo trgovino, da pa sta se pogovarjala čisto običajne stvari in nato odšla skupaj po Lekarniški ulici, kjer sta se ločila. Od takrat ga ni več videl. Pri zaslišanju je imel Govedič obratnik svojega povrnika zavihan ter si je z njim zakrival vrat. To se je zdelo uradnikom sumljivo, pa so ga natančneje pregledali. Našli so mu

na rokah in vratu sveže praske

kakor da ga je kdo razpraskal z nohti. Govedič je dejal, da se je že pred nekaj dnevi oddrgnil, nakar so pa poklicali policijskega zdravnika dr. Zorjana, ki je ugotovil, da so odrgnine sveže ter stare največ en dan. To je bilo dovolj, da se je nad Govedičem zadržala mreža ter so ga obdržali čez noč v zaporu.

Danes dopoldne ga je začel vodja kriminalnega oddelka g. Cajnko vnovič zasliševati. Govedič je bil vidno nervozen in zmeden. Vse v večja protislovja se je zapletal, nazadnje pa so ga zapustili živci. Ko so mu uradniki predložili, kako ga bodo vlačili po zaporih in vklejenega gonili skozi mesto, če bo še dolgo tajil, je bruhalo

priznanje

iz njega. Dejal je, da je Pušaverja ubil in skril truplo v kamnišnem jarku. Takoj po tem priznanju so detektivji odpeljali Govediča v avtomobilu v Kamniški jarek, kjer je pokazal mesto zločina.

Truplo so našli kakih 50 metrov severno od Koroske ceste v strugi potoka, ki prihaja iz Vinarija ter se pri Heušanju izliva v Dravo. Ležalo je tik vode v najbolj gostjem grmovju ter je bilo tako spretno pokrito s kamenjem, dračjem in listjem, da ga ne bi mogel nihče najti. Tudi zaide v ta odpujen kraj redko kdaj človek in tako bi bil ostal zločin kdove kako dolgo neodkrit, če ga ne bi Govedič dejansko priznal. Ko so truplo odkrili, se jim je nudil

strahovit prizor

Glava nesrečnega Branka je bila vsa razbita s silovitimi udarci, vse telo je bilo obrizgano s krvjo, okrog vratu pa je imel zadrgnjeno močno vrvico, s katero je bil zadržan. Takoj je prišla na lice mesta tudi sodno komisija, v kateri so bili preiskovalni sodnik s. Kramar, državni pravdnik Sever in zapisnikar Petrovič, v prvih popoldanskih urah pa je dr. Zorjan pokojnikovo truplo tudi odpiral. Ugotovil je, da je bil pokojnik najprej zadavljen z vrvico, potem pa mu je zločinec s štirimi udarci s kamnom razbil glavo. Dva udarca sta bila absolutno smrtna.

Danes popoldne so Govediča na policijski zopet zaslišali. Podal je obsežno priznanje svojega zločina, skušal pa ga je obepšati in svojo krivdo zmanjšati. Izjavil je, da sta se s Pušaverjem dogovorila, da bo on denar poveril ter si ga bosta potem razdelila.

Prelomljen dogovor

Domenila sta se čisto natančno, da ne bo Pušaver denarja izročil Precacu, temveč si ga z nekim izgovorom pridrži. Potem sta odšla po Lekarniški ulici, Slomškovevemu trgu in Smetanovi ulici proti Koroski cesti ter se po pešpoti podala do Mariborskega otoka, od tam pa se vrnila zopet na Korosko cesto ter zavila pod Merdavovo gostilno v Kamniški jarek ob potoku. Na zelo skritem mestu v grmovju sta se ustavila, da bi si denar razdelila. Tu da je potem prišlo med njima do spora, ker je Pušaver nudil Govediču samo 1000 Din, ostanek pa si je hotel pridržati za sebe. Govediča da je tako razsrdilo, da je prišlo do spopada, v katerem je

zgrabil kamen ter udaril Pušaverja po glavi. Ko je padel na tla, mu je vrgel in zadržal okrog vratu vrvico, da ne bi mogel kričati, nato pa mu je s kamnom zadal še več udarcev po glavi in ga ubil. Truplo je zavlekel kakih 8 m višje v grmovje ter ga pokril z vejami in listjem. Nato je odšel k Dravi, si spral krvave madeže z obleke in naglo odšel v mesto. Ob 11. je že bil v Glavni trafiki, kjer je čital časopise, potem pa je odšel domov na svoje stanovanje v Koseskega ulico, kjer se je preoblekel. Hlače, s katerih je spral krvave madeže že pri Dravi, je odnesel krojaču v čiščenje, krvavo srajco pa je zavil v papir. Potem je odnesel zavoj s srajco v Narodni dom, kjer ga je skril v klubski sobi za staro uro, ki tam stoji. Poleg srajce je priložil še 5400 Din, dočim si je znesek 900 Din obdržal ter je poravnal z njim razne dolgeve po gostilnah ter odkupil v starinarnici svojo tam zastavljeno suknjo. Ob-

Radio predavanje g. Gorca:

Vloga naše Planice v svetu

Ljubljana, 12. novembra.

Sinoči ob pol osmih je imel v ljubljanskem radiu predavanje eden od sograditeljev Planice g. Jozo Gorec o pomenu Planice v svetu. Iz predavanja posnemamo nekatere glavne misli, ki doslej v časopisu še niso bile tako nazorno povezane, kakor v tem predavanju. Gospod Gorec je izvajal:

Leto 1934. je za pomen našega športnega življenja v svetu mejnik. Prvič je to leto padel v naši državi svetovni rekord, prvič je bila takrat vest o tem rezultatu po svetu preko radijskih postaj in časopisov. A ne samo enkrat, ponovno celo je padla takrat kot nemogoča mišljena meja zmoglosti človeka v športu. Ni čuda, da sta javljali berlinska in londonska radio postaji to vest z vso rezervno, češ, da mora biti pomota, v Švici pa so pisali listi, da z jugoslovanskim metrom ni vse v redu.

Prvi korak v svet

In kaj se je zgodilo? Planica se je odkrila svetlu v eni najlepših dolin Julijskih Alp je zgradil naš inž. Bloudek skakalnice, ki jo je namenil za rezervo ob slabih zimah in za slučaj, ako bi enkrat v Jugoslaviji Finsko tekmovalje. Naši smučski organizatorji so si že dolgo želeli, pokazati slovitve norveške »kralje zraka« na naših tleh in pokazati obenem našim športnikom vso lepoto in veličastnost prostega jadranja človeka v zraku. Marca 1934. so se odzvali, da pridejo. Vsi, od brata Ruuda dalje, kar 7 po številu. Domnevali so, da smo jim pripravili malo razočaranja s tem, da smo jih zvalili na srednjo skakalnico, s tem, ker smo jim poslali njim malo verjetne načrte skakalnice, pa so se morali prepričati, da smo zgradili smučskemu športu skakalnice, ki jo doslej še niso poznali. Zato so padali rekordi — in ko so se ti Norvežani vračali preko raznih držav v domovino in se spotala še ustavljalni na raznih prireditvah, da so jih obkoljevali in oblegali z vprašanji, kako je mogoče, da so tamkaj postavljeni taki rezultati Norvežani so v nebrzdanem navdušenju slavili delo našega človeka in zatrijevali, da tako velike in tako pravilne skakalnice ni nikjer drugje na svetu.

Planica je stopila s to prireditvijo prvi korak v svet, privikrat so se morale športne velesile priznati, da jim je v tem skakalnem športu Jugoslavija izbila vodstvo. Vsa skrivnost uspeha je ležala v skakalnicah. Norveški tekmovalci se rekrutirajo izmed več tisočev skakačev, kot ima Jugoslavija sploh športnikov, zato se je pojavila misel v norveških krogih, da je treba samo onemogočiti nastop Norvežanom in Planica bo zaspala. Toda ne direktno napraviti, temveč lepo spretno in diplomatično. Kajti do pojave planiške skakalnice so bili resni tekmeči Norvežanom v skakalnem športu edino Poljaki s slovitim Maruszarzem, vsi drugi evropski narodi pa se niso mogli norveškim tekmovalcem niti približati, tako po sposobnostih skakanja kot tudi po lepoti stila. Avstrijci so imeli svojega Hölla, ki je v Innsbrucku pokazal mnogo slab, da bi vzdržal norveško konkurenco in da bi poguma in dosti dolg skok, ali stilo je bil premož vidno napredovati.

Dve razdobji Planice

Planiška skakalnica v svoji prvi fazi je bila zelo primitivna, da vprav zašilno zgrajena; nekoliko popravljen teren in malo lesene konstrukcije za zalet. Skakalnice so draže in nerentabilne naprave, svojega denarja ne vrnejo nikdar, ker se velike prireditve ne dajo ponavljati. Spominjam naj samo na slovit olimpijsko skakalnico v St. Moritzu za 50 m leta 1924, ki je veljala okrog pol milijona dinarjev, leta 1934 največje evropsko skakalnico v Soletu na Švedskem za 75 m, zgrajena s stroškom 330.000 švedskih kron, to je skoraj 2 pol milijona Din; leta 1934 so zgradili Čehi v Tatrah Jarolimkovo skakalnico za 75 m s stroškom 800.000 CK, to je okrog 1 in pol milijona Din, a vse so prekosili Nemci z leta 1934 zgrajeno olimpijsko skakalnico v Garmisch-Partenkirchenu za 80 m s stroškom skoraj pol milijona mark, kar da ogromno vsoto 7 milj. Din. Mi pa smo imeli za prvo, v Planici zgrajeno skakalnico, ki je bila sposobna za 95 m, le okrog 60.000 Din stroškov. Da je bila temu primerno skromna naprava, je jasno.

Toda inž. Bloudek je našel v Planici marsikaj več, kot samo dejstvo, da je na tej skakalnici padel svetovni rekord. Zato je pripravil preureditev skakalnice za prireditve 1935, tako imenovano drugo fazo planiške skakalnice. Denarja zopet ni bilo in Bloudek se je oddotil za originalno misel: po najnujnejših zemeljskih korekturah in pa po pregraditvi zaleta, modeliranje ostalega dela skakalnice iz snega. Druga tekma v Planici je zbrala peštre tekmovalce Čehe, Poljake, Avstrijce, Švitarje, Norvežane in naše. Tik pred tekmo so prišli evropski listi vest, da je tekma zabranjena in Norvežani, ki so bili že v Planici, niso dobili

iskal je razne gostilne ter zapravlil nekaj sto dinarjev, zvečer pa je odšel spat domov v Koseskega ulico.

Vse to priznanje je podal z mirnim glasom, prav nič razburjen. V človeku ne bi nihče na prvi pogled iskal zločinca, tako neznanen se zdi.

Zanimivo je še, da je zdravnik dr. Zorjan pri obdukciji pokojnega Pušaverja ugotovil, da je imel Branko

nenavadno debelo lobanjo

Običajno je lobanjska kost debela nekaj milimetrov, pri njem pa je bila nad centimeter. Dejal je, da še kaj takega v svoji veliki praksi ni videl. Morilec ga je moral udarjati s strahovito močjo, da mu je debelo kost strl, kakor bi bila lončena črepinja.

startnega dovoljenja. Zato tudi bratov Ruud ni bilo. Po daljših pogajanjih in z ozirom na dejstvo, da zabrana v pravilnikih Fise ni bila utemeljena, se je vse nekako uredilo, le Norvežani so imeli svojo zabrano in so čakali izven tekmovalca. V Planici so bili namreč Poljaki, ki so pokazali svoje odlične zmoglosti že v treningu in Norvežani bi v treningu postavljene rekorde z 99 m ne dali nikakor iz rok. Uspejo jim je tudi to mero obdržati za se. Toda ta tekma je pokazala novo stran Planice, to je tisto, s katero na severu niso računali, namreč da se morejo v Planici uveljaviti tudi tekmovalci, ki niso ravno rojeni Norvežani. da so dosegli presenetljive uspehe Čehi, Poljaki, Švitarji, Avstrijci in celo Jugoslovani so se znatno potisnili naprej — ako bo šlo tako dalje, utegne Planica znatno ogroziti še tisti del, ki je Norvežanom po izgradnji Planice ostal — to je doseženi rezultati po norveških tekmovalcih. Planico so zgradili Jugoslovani — ali rekorde so postavljali Norvežani in kakor Norvežani brez Planice ne morejo postaviti rekordov, tako jih ne morejo Jugoslovani s Planico, ker nimajo sposobnih tekmovalcev. Toda ravno tekma leta 1935 je pokazala dovolj odkrito, kako so deževali nacionalni rekordi in kako je 90 m znakma, ki je pomenila še leto poprej ogromno presenečenje v svetu, tokrat ni več nedosegljiva, ampak celo prekoračena po Avstrijcih, Poljaki, Švitarjih, dočim so se ji Čehi tudi opasno približali. In zopet so študirali na Norveškem: treba bo najti drugih ukrepov, izdatnejših, učinkovitejših!

Norvežane, ki jim je smučanje res njihov nacionalni šport, sestavni del njihovega nacionalnega življenja, so pričeli resno ogroziti v teh deloma Finci, deloma Švedi, v alpskih športih vodijo tiste srednjeevropske države, ki so ta šport prinesele, edino, v čemer so si ohranili neomejeno vodstvo, so bili skoki. Planica pa ogroža sedaj še ta njihov primat, edini, ki jim je v smučskih športih ostal. Kar čuda, ako niso izbirali sredstev, da preprečijo razvoj v Planici vsaj dotlej, da jo dohite...

(Dalje sledi.)

Filmi,

ki jih velja videti ... ali ne videti

»ABC ljubezni« (Kino Union). Komedijska se naslanja na Nestroyev burko. Ima vse odlike in slabosti ostalih Nestroyevih del, ki jih nekaj poznamo že iz gledališča. Zajeta je iz dunajskega meščanskega življenja, pa se zapleta in razpleta, nastopajo podeželani in obrtniki — običajni Nestroyevi tipi — vmes zaljubljena godba, da se vse lepo konča in zaključi. Film je obdržal odersko učinkovitost in živahnost, situacijska komika in besedne igre privablja smeh. Luise Ullrich in Paul Hörbiger, ki sta pri občinstvu že znana, ga tudi to po to bosta razočarala. — Komedijska je lahko in prijetna, prav za uro odhida.

Pod težo kazenskega paragrafa

Ljubljana, 12. nov.

Pred resnimi sodniki malega kazenskega senata se sedaj razpletajo in odigravajo tihe tragedije nesrečnikov, ki niso veleumestni zločinski tipi velikoga formata, pač pa ljudje, ki so na svoji življenjski poti iztrili v jarke in prepade, od koder se ne morejo dvigniti.

Burna preteklost svetovnega skitalca

Po očetu na Vrhniko pristojni Karol M. je izučen kurjač, toda zelo nemirnega duha, kakor je bil njegov pokojni oče, ki je bil do zadnjega diha revolucionar in se je tudi literarno udeleževal. Karol M. ima sedaj 37 let. Visok je in suhljast. Naše berlinsko poslanstvo ga je označilo za »svetovnega vagabunda«, ki je prišel v konflikt s kazenskimi paragrafi. Le zaradi vagabundaje in zaradi nekaj malih tatvin je bil v Nemčiji že 16 krat kaznovan. Naši kazenski registri pa kažejo 12 malih kazni. Karol je res nemiren kri, sedaj pa živčno skrušen. Ze v mladih letih je zapustil domači krov, kamor se je povrnul tuilant, če so ga siloma prignali.

Razprava pred malim senatom ni razgrnila do globine vse burne preteklosti Karlove. Tako leta 1922 je vstopil v francosko tujsko legijo, kjer je služil 2 in pol leta, nakar je bil odpuščen, ker je zbolel na tropični koleri in je dobil živčni šok. Iz Maroka je vandrsk skozi Španijo in Francijo v Nemčijo, kjer se je držal več let po raznih mestih. Sodni in odgonski zapori so bili njegov

Predlog USP med svetom

Ljubljana, 12. novembra.

Predlog, ki ga je Udruženje smučarjev Planica poslala FIS-i glede uvedbe nove smučarske discipline, smučarskih poletov, je vzbudil dokaj komentarjev v vseh inozemskih športnih krogih. O predlogu so se bavili že številni veliki evropski listi. Zadnja številka »Winter« (štev. 2) prinaša sedaj celo stran o tem predlogu. Ponatis iz »Winter« pa objavlja v senzacionalni obliki »Zürcher Sport« št. 144. Kaže, da se noben prelog ni vzbudil toliko zanimanja, kakor ravno ta. Zato so tudi pisanja imenovanih ilstov za nas vsekakor zanimiva.

Protest SK Ljubljane

Ljubljana, 12. nov.

Kakor je »Slovenski dom« že poročal, je SK Ljubljana vložil proti nedeljski ligini tekmi Hajduk: Ljubljana na Nogometno zvezo brzogojni protest. V smislu pravil mora pritožnik svoj protest obrazložiti in utemeljiti tekom 8 dni. SK Ljubljana je že izročil pismeni protest Podzvezi, ki ga je pretresala na sinočni seji ter ga takoj odposlala zvezi. Nismo sicer imeli vplogleda v vsebino protesta, slišimo pa, da se SK Ljubljana pritožuje proti verifikaciji tekme prvenstveno zaradi neobjektivnosti sodnika. V protestu so bile zanimive ugotovitve, češ da je sodnik po tekmi nekomu priznal, da je sicer dvakrat videl, kako se je Hajdukov igralec dotaknil z roko žoge in da bi moral v teh dveh primerih dikirati enajstmetrovko. Tega pa da ni storil zato, ker ni kazalo, da bi v teh dveh trefnihkih ustavljal igro. Poleg teh je v protestu še več drugih ugotovitev, na podlagi katerih hoče Ljubljana doseči razveljavljenje tekme.

Lov za kužkom ali 700 dinarji

Rakek, 10. novembra.

Da so nekatere naše gospodične in gospe prav velike ljubiteljice cukov teh ali onih vrst in da se ne ustrašijo izdatkov v dobroti svojih ljubljencev, to menda ni treba pojasnjevati. Še bolj kot pa naše, se znajo žrtvovati za te štirinožce tukje, saj imajo n. pr. blizu Pariza kar pasje pokopalnice in nič koliko denarja se potroši za pasje toaletne potrebščine. Kljub temu, da je pa vsepovsod revščina in lakota, morajo kužki dobiti, kar jim po pasjem zakonu gre ali ne gre.

Te dni je skozi Rakek z brzim vlakom potovala v Italijo bogata dama, baje milijonarka rododom Madžarka. S seboj je imela tudi majhnega, lepega in dragega (vsaj za njo) kužka. Mogoče ji je bilo edino spremstvo in kratkočasje. Ni pa znano, kaj je to malo živalco prišlo na Rakeku. Mogoče da se ji je zahotelo malo svežega zraka ali pa je hotelo kaj opraviti, prepotrebneja, tik pred odhodom vlaka je skočilo po stopnicah, šlo pod vlak, na drugi strani proge pa v — prostost. Nič ni pomagalo vpiti in prošnje »žalujoče«, vlak je odbrzel, brez kužeta, seveda.

Pa je kmalu prišlo iz Postojne čudno sporočilo. Dama je javila, da dobi tisti, ki ji pošlje ali prinese ljubljenska, reci in piši: 700 Din nagrade. Pa se je pričelo po Rakeku tekanje in jaganje križem-kražem za ubogim ščetnom. Lovijo ga železničarji, delavci in bogšigaveči kdo vse. Psiček pa je ves divji in beži sem in tja, z njim pa beže tudi lepi denarji.

Posojilo DHB ljubljanski občini

Belgrad, 12. novembra. AA. Državna hipotekarna banka je z namenom, da se sanira Mestna hranilnica v Ljubljani in usposobi za normalno delovanje, dovolila mestni občini ljubljanski posojilo v višini 30 milijonov Din. Občina bo dala ta znesek na razpolago svoji Mestni hranilnici in ji tako vrnila znaten del svojega dolga. Podrobni načrt sanacije Mestne hranilnice v Ljubljani, ki je izdelan s sodelovanjem Državne hipotekarne banke, je določil še izdajo občinskih obveznic ljubljanske občine, ki se je končala s popolnim uspehom z vpisom obveznic v višini 37 milijonov Din.

„Planinski vestnik“

Najnovejša številka našega edinega turističnega glasila je izšla spet v svoji številki, kar daje njeni vsebini strnjeno in obsežno. Prinaša običajne leposlovno-opisne prispevke o Kalniku, o različnih turah in vzponih v slovenskih gorah, po hribih v Jugoslaviji in izven Jugoslavije. Za plezalce so zanimivi članki »Severovzhodni raz Kalške gore« (Lipovšek M.), »Se ena smer v mrzli gori« (S. Persič), »Večbana ekskurzija planincev SPD v Švico« (Ing. Avčin). Na koncu prinaša revija pregled tujih planinskih časopisov, ki kažejo planinstvo kot duhovni in filozofski pojav itd. Revija je krasno opremljena in mora biti ponos vsakega slovenskega planinca, da jo ima v svoji knjižnici.

Kulturni koledar

Globočnik Felicijan

12. nov. 1873 je umrl v Grižah pisatelj in duhovnik Globočnik Felicijan. — Rodil se je 19. okt. 1810 v Braslovčah, gimnazijo je študiral v Celju, filozofijo in teologijo v Celovcu, potem pa je bil kaplan in župnik po raznih krajih Slovenije.

Ko se je v celovškem bogoslovju seznanil s Složnikom, ki je bil v tistem času tam spiritual, je postal vnet za slovenstvo, slovensko knjižo in kulturo in je v tej smeri tudi do svoje smrti deloval. — Izreden vpliv, ki ga je imel Složšek na takratno slovensko duhovščino, ki je pod njegovim vodstvom delovala za povzdigo slovenske ljudske kulture in to za uveljavljanje slovenščine, je vzpodbudilo tudi Globočnika, da je začel prevajati Kristofa Schmidta. Njegova prevoda »Martin, mladi puščavnik« in »Dvoje fantov« sta se prav lepo pridružila k takratnemu skromnemu mladinskemu čtivu. — Složšku je tudi pomagal pri »Dianju svetnikov« in pri njegovem »Ponovilu potrebnih nauk za nedeljske šole na kmetih«. — Vaze je tudi njegov prevod poljudnega spisa »Čujte, čujte, kaj žganje dela«, kateremu je predgovor napisal Složšek.

Globočnik Felicijan je eden izmed tistih duhovnikov, ki so v sredi preteklega stoletja z ljubenzijno in brez osebne koristi stali na straži slovenstva. O tem pričajo posebno njegove pesmi, ki sicer niso imele posebne umetniške vrednosti, pač pa edino željo, da iz takratne slovenske družbe preženejo nemško pesem.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, četrtek, 12. novembra: Marlin. Stanislav.

Jutri, petek, 13. novembra: Stanislav.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bahovec, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva c. 20, in mr. Gartus, Moste.

Drama: »Kvadratura kroga«, red B.

Opera: »Ples v maskah«.

Kino Union: »Abeceda ljubezni«.

Kino Sloga: »Zlati človek«.

Kino Malica: Škrjanček poje, žvrgoli.

* KINO *

TEL. 22-21 UNION

Abeceda ljubezni

Theo Lingen - Luise Ullrich - Paul Hörbiger

TEL. 27-30 SLOGA

HARRY BAUR Danes poslednji!

Zlati človek

TEL. 21-24 MATICA

Premiera Lehárjevo »Wo die Lerche singt«

Škrjanček poje - žvrgoli

MARTA EGGERTH - HANS SOEHNKER

== Predstave ob 16, 19 in 21 ur ==

Vse posebnike koncerlov Glasbene Matice opozarjamo, da že v predprodaji kupijo koncertni spored, ki ima članek o koncertnem sporedu, predvsem kratko analizo in druge podatke o delih, ki se bodo izvajali na dohitelem koncertu. Tak koncertni program je izšel tudi za komorni koncert, ki bo v petek v veliki Filharmonični dvorani in katerega izvaja Dresdenski godalni kvartet. V članku dobite podrobne podatke o Beethovenovem in Smetanovem godalnem kvartetu, pa tudi o Škerjančevem najnovejšem delu. Za boljše razumevanje je čitanje teh podrobnih podatkov brez dvoma dobrodošlo. Spored in sedeži se dode v knjigarni Glasbene Matice.

Violinski koncert Roberta Schumana. Znameniti francoski violonist nam pripravi s svojim spremljevalcem prof. Sivcem naslednji program: najprej bo zaigral klasično delo francoske literature, ki ga je napisal Jean Marie Leclair Sonata: Le tombeau. Klasič je živel v letih 1697-1764. Za tem sledi Chausonova pesem, Debussyjeva sonata v treh stavkih, eno delo Saint Saens in dve deli Ravela. Violinski koncert bo v torek, dne 17. t. m. v mali filharmonični dvorani. Sedeži se dode že v predprodaji.

Tečaj Akademске zveze. Na tečaju Akademске zveze, ki ga prireja v dvorani akademskega doma na Miklošičevi c., bo danes predaval g. dr. Ahčin o komunizmu kot največji nevarnosti naše dobe. Tovariši, kakor do sedanjih se tudi tega predavanja udeležite v polnem številu! — Začetek ob 8 zvečer.

Ne odlašajte z nabavo vstopnic za veliki pevski koncert ljubljanskih meščanov in moških zborov Hubadove župe JPS v ponedeljek, dne 16. t. m. Vstopnice prodaja knjigarna Glasbene Matice in člani pevskih društev.

Mladina! Ti ne moreš poimeti, kaj je bil slovenskemu pevskemu pokretu in naroču mojster Matej HUBAD. Pridi na koncert v ponedeljek, dne 16. t. m. v veliko filharmonično dvorano! — Dijaška vstopnina po 3 Din.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani

DRAMA

Začetek ob 20 uri

Četrtek, 12. nov.: »Kvadratura kroga«. Red B. Petek, 13. nov.: Zaprt. (Gostovanje v Celju.) Sobota, 14. nov.: »Na ledeni plošči«. Izven. Nedelja, 15. nov.: »Vesela božja pot«. — Izven. Znižane cene od 20 Din navzdol.

OPERA

Začetek ob 20 uri

Četrtek, 12. nov.: »Ples v maskah«. Red Četrtek. Petek, 13. nov.: Zaprt. Sobota, 14. nov.: »Lucia di Lammermoor«. Izven. Gostovanje g. Josipa Rijavca. Nedelja, 15. nov. ob 15: »Pod to goro zeleno«. Izven. Znižane cene od 30 Din navzdol. Ob 20: »Hoffmannove pripovedke«. Izven.

Ljubljanska drama:

„Na ledeni plošči“

Na ledeni plošči: Ana, profesorjeva žena (Šaričeva), Vaclav, profesor (Kralj), nogometaš Jirka (Sancin).

Ljubljana, 12. novembra.

Viljem Werner, referent pri praškem radiju, je plodovit češki dramatik povojne generacije, med katero spadata še predvsem Capek in František Langer. Snoci smo videli v dramskem gledališču Wernerjevo »komedijo v treh dejanjih« »Na ledeni plošči«. Pred leti je že ljubljansko občinstvo videlo na odru komedijo »Pravica do greha« istega pisatelja. Delo je takrat tudi pri nas zelo neprisiljavane uspehe. Werner je v vseh svojih delih velik življenjski optimist. Ta najnovejša igra je sicer posebno v prvem in drugem delu silno jedka, vendar optimizma Werner tu ni zatajil: delo je hotelo biti, kakor sam pravi v zadnjem dejanju, drama, a prišel je happy end kakor dens ex machina, kakor slučaj, ki ga more prinesiti le življenje samo, dovolj raznoliko in polno neprisiljavanih presenečenj. Motiv za svoje delo je Werner pobral iz razkola očetov in sinov. Motiv je globok, vzlet iz sredine življenja, vedno je vznemirjal genialne duhove in v svetovni književnosti imajo lepo število del, ki jim je motiv jedro. Dvajseto stoletje je motiv odkril kot problem družbe, kot problem družine (Freud). Od del se spominimo le Turgenjeva, čigar roman vprav nosi naslov »Očeti in sinovi«. Literature vseh narodov in dob so motiv pesniško uporabljale. V Wernerjeve delu je to storjeno s čisto modernimi sredstvi: razkol, prepada med očetom in otroci prinesejo vprašanja brezposelnosti, kino, šport, preobljudenost ljudstva. Dva svetova se križata, stari in mladi, generacija že umirjene starosti, ki je pa poleg tega gradila le na morali, ter še revolucionarne mladine. Današnja doba je prinesla število novih »moral« in »vzgojnih« sredstev, nad katerimi stari z upravičenostjo strmi in so v skrb za bodočnost svojih otrok. Stari so gradili na veri v pravičnost, resnico, poštenost in na veri v vero, mladi se nimajo česa oprijeti. Dve silni vprašanji, vzlet prav iz nam sodobnega časa, brezposelnost, tukaj inteligentnega naraščanja, ter vprašanje omejitve preobljudenosti

predvsem močno pritegneta gledalca — meščana. Ves nestrpen čaka rešitve, odgovora na to, kar ga muči na vsak korak V prvih dveh dejanjih obtožuje profesor Jurek sebe za te grehe: »Kaj smo rodili, kaj smo zagrešili, da so naši otroci tako nesrečni!« Ta ugotovitev sama nas ne zadovolji. Zato je Werner ta prvim dveh dejanjih »drame« priključil dejanje vselega zaključka, to se pravi, v življenju je človeku »sreča« mila včasih tudi, če je ne zasluži po pojmihi morale. Vprašanje pa s tem trenutnim koncem nikakor ni rešeno. To pove Jurek s tem, da vidi otroke na odrtrani ledeni plošči, ki jo tok žene v nevarnost. Vprašanje ostane odprto, kako bo s temi ljudmi brez globine, brez duhovne opore v naprej. Nova doba sicer odpira nova polja udejstvovanja — v tem je sicer rešitev socialnega vprašanja, hči s svojim novoporočenim odpre prakso za odpravo plodu in namiguje ves čas na Rusijo in na tam v tem oziru urejene razmere, a v vseh teh ljudeh, kakor v sinu nogometašu, ki si s športom dobi službo, celo v sinu inženirju kemije, ki mu sestra s »protekcijo« dobi službo, manjka morale, duhovne uteži, ki bi njihovo življenje uravnovesila kot na tehnični. V tem ima ta motiv očetov in sinov nekaj tragičnega v sebi. Nezapostlost in preobljudenost sta najhujša moderna problema, ki dopolnjujeta drug drugega.

Pisatelj je za to pezo današnjega življenja porabil preprosto odskočno tehniko: delovno sobo srednješolskega profesorja, torej rodbino danes povprečno revnega meščana imamo pred seboj v vseh treh dejanjih. Tem bolj močan in napet pa je dialog: iz pogovorov s svojimi otroki spoznamo nazor očeta, njegovih sinov in hčera. Otroci predstavljajo tipe današnje mladine: kino, šport, prevratne ideje. Delo je stilno zelo močno, učinkovito. Nezapostljiv je njegovi zaključekom je le profesor, ki kliče na pomoč otrokom resne znake, nezadovoljen z odgovorom bo gledalec, ki se ne more dvigniti na visoko opazovanje sveta in življenja. Saj če bi nam v teh stiskah kdo prinesel večno rešitev, to ne bi bil več človek. Stvari, ki jih nista rešili dve tisočletji, najbrž tudi naša stoletja ne bo.

Klasičen tip, do potankosti izpilen je podal Kralj v srednješolskem profesorju Vaclavu Janku. Takih likov bi se ne mogel dovolj nagledati na odru. Njegovo ženo Ano, skromno, skrbno »amo za otroke, sprejemljivo tudi hitro za nov svet, je dobro podala Šaričeva. Inž. Zdenek Jurek je dobil v Janu silnega interpretja. Dr. med. Pavlo Junkovo je dobro prikazala Boltarjeva, prav tako dobro je podala sina Jirko Sancin, hči Hanco Vido Juvanovca. K manjšim vlogam spadajo Teta Mali (Gabrijelčičeva), dr. Ripa (Gregorin), filmski režiser Pavelka (Skrbinšek), Koudelka, ministrov osebni tajnik (Jerman), nogometaš Cikam (Potokar) in služkinja Barča (Rakarjeva).

Delo je režiral Ciril Debevec, prevedel J. Vidmar. Komedijo »Na ledeni plošči« smatram za največji uspeh, za najaktualnejše delo dosedanjega dela sezone.

Lahka atletika pri nas in drugod

Ljubljana, 12. nov.

Naša najvišja lahka atletska organizacija, ki bdi in čuva nad jugoslovansko lahko atletiko, ki skrbi za njen razvoj in prosopek, je JLAZ. Zato je razumljivo, da je nad vse važno, kdo sedi v vrhovni upravi te zveze. Njen vpliv je močen in dalekosežen, vendar ne tako neposreden, da bi ga zaslušilo, tudi vse športno občinstvo, ki se briga za našo lahko-atletiko.

JLAZ je postala aktualna šele prav v zadnjem času. Športne rubrike so polne kritik, ki govorijo za ali proti novi upravi. Zato je nujno, da tudi tu postavimo nekaj ugotovitev in da potem skušamo pokazati na stališče, ki naj ga zavzemamo Slovenci do JLAZ.

zadnja redna skupščina JLAZ je bila 8. XII. 1935. Proti tej skupščini se je pritožilo ASK Primorje. Pritožba je šla najprej na upravo policije, ki je pritožbo zavrnila. Šele nadaljna pritožba na bansko upravo je uspela v toliko, da je banska uprava ugotovila, da ona za razpravljanje ni pristojna in je pritožbo odstopila ministrstvu za telesno vzgojo. Ministrstvo je pritožbi ugodilo in

razrešilo JLAZ, ki je bila izbrana dne 8. XII. 1935. Obenem je seveda tudi ugotovilo, da se neveljavni vsi sklepi napravljeni po 8. XII. 1935. Izredna skupščina se je vršila šele dne 11. I. 1936. Pri kateri je bila izbrana čisto nova uprava JLAZ. Toda še na isti izredni glavni skupščini je zopet nekdo ostal in predložil 23 pooblastil raznih klubov, ki zopet zahtevajo novo izredno skupščino. Vsa instanca pot je bila ista. Poleg omenjene pritožbe je pa tudi iz novo izbrane uprave podalo 6 članov ostavko na svoja mesta. Nova uprava se teh demisij ni ustrašila. Najprej je po pravih ugotovitvah, da ni treba nove skupščine, ker bo itak redna že v mesecu decembru, nato pa je tudi na podlagi pravil izbrala iz svojega članstva 8 klubov, oziroma samo prestavila datum, kdaj so bili sprejeti v članstvo, tako n. pr. pri SK Planini (članstvo od 4. XII. 1935 je prestavila na 1. I. 1936.).

To je v glavnem zunanja slika dogodkov, ki se odigravajo v naši najvišji lahko-atletski organizaciji.

(Nadaljevanje.)

Potresni sunek

Ljubljana, 12. novembra.

Le malokdo je včeraj v Ljubljani čutil kratak, a dokaj oster potresni sunek. Bilo je to ob četrtni na pet, torej v času, ko ljudje navadno ne mirujejo tako, da bi lahko čutili sunek. Aparati na univerzi so zabeležili potresni sunek točno ob 16.27. Izhodišče potresnega sunka je moglo biti le okrog 8 km iz Ljubljane. Strokovnjaki so mnenja, da je to najbrž kak alpski potres.

Za napad obč. tajnika 3 mesece zapora

Ptuj, 11. nov.

Nekega dne koncem septembra t. l. je prišel 29 letni Ludvik Perkovič najemnik v Drbetincah, v občinski urad v Drbetincah in zahteval od občinskega tajnika Franca Vojska, da mu izstavi uobzno spričevalo, ki ga rabi v neki pravdi pri okrajnem sodišču v Ptuj. Vojska mu je odgovoril, da ne more ugoditi njegovi prošnji in da naj se obrne na

župana. Ker Vojsk ni bil vstanu ugoditi njegovi prošnji brez dovoljenja svojega šefa, je gojil Perkovič napram Vojsku sovraštvo. Iskal je prilike, da se masuje radi tega nam njim. Ta prilika se mu je nudila dne 1. oktobra v gostilni Rudolfa Rola v Vitomercih, kjer je našel Vojska kot gosta. Ko sta se v pozni noči oddaljila od gostilne, je Perkovič nenadoma skočil proti Vojski in ga hotel podreti na tla. Perkovič je držal v roki odprt nož in zakričal proti svojemu nasprotniku »Odstopi, sedaj bova obračunala« in v istem hipu z odprtim nožem zamahnil proti Vojsku tako, da je Vojska komaj v zadnjem hipu odskočil, sicer bi ga bil zabodel v prsa. Vojska je nato pobegnil v gozd in se skril. Perkovič je še čakal 2 uri z namenom, da Vojska ponovno napade. Poslednji pa je med tem po drugi strani gozda zbežal na svoj dom in si na ta način rešil življenje.

Za to dejanje se je Perkovič včeraj zagovarjal pred okrajnim sodiščem v Ptuj. Svoje dejanje je le deloma priznal in se izgovarjal na pijanost. Obsojen je bil na 3 mesece zapora in povračilo stroškov kazenskega postopanja. Kazen je sicer zelo stroga, toda popolnoma utemeljena že z ozirom na okolnost, da se grda razvada, potegniti za vsako malenkost nož, odpravi. Perkovič je prijavil priziv.

Trbovlje

Trbovlje, 9. novembra.

Trboveljčani kupujejo drva. Naši privatniki, trgovci in drugi so prišli do zaključka, da je pri vsaki ceni premoga boljše nabaviti si drva. Kubični meter na dom postavljenih drva stane 50 Din, premog pa stane na mestu kupljen 240—280 Din (tona), poleg tega pa je treba še vseeno drv. — Premog je pri nas v resnici predrag, zato tudi nima pravega trga. Podjetje stane tona do največ 140 Din, prodaja ga pa za 280 Din in še dražje. V stiski za denar pa vsak gleda, kaj je ceneje in se cenejšega posluži.

Dopisnikom Delavske politike iz Trbovelj svetujemo, da radi svoječasne članka v našem listu »V Trbovljah je vse mogoče«, ne sumi nedolžnih ljudi. Navedeni članek je napisal človek, ki je blizu predavatelja. V sumničanju nedolžnih in podtikanju stvari bomo govorili na drugem mestu. Čudimo pa se, da nekateri kar po naravi postanejo brihtni, da kar veljajo za ljudske tribune. Taki pa so res malokdaj rojeni, zgodovina jih bo težko zabeležila, čeprav je njih naslov visok.

Od tu in tam

Državni proračun za prihodnje proračunsko leto je že izdelan in finančnem ministrstvu. V kratkem bo proračun obravnavala še ministrski svet, nakar ga bodo predložili narodni skupščini. Po tem bi sledilo, da bo narodna skupščina v najbližjem času sklicana in bo poleg proračuna obravnavala tudi konkordat s katoliško Cerkvijo.

Zagrebska Irgovska zbornica je sklenila, da bo poslala vladi poziv, naj na vsak način skuša obdržati dinar na višini, kakor je danes. V tem pogledu se je zbornica izrekla brez pridržkov za stališče, ki ga je pred časom označil finančni minister dr. Dušan Letica.

Prav zanimiva je statistika, ki jo je zbrala zagrebska trg. zbornica o posledicah stavk, ki so bile letos v savski banovini. V skoraj desetih mesecih je bilo 186 stavk, na vsak mesec povprečno 19 stavk. Samo v Zagrebu jih je bilo ta čas 41. Stavkalo je 23.648 delavcev, ki so izgubili 456.355 delovnih dni ali 4.153.355 delovnih ur. Izgubljene delovne ure, preračunane v denar, bi dale približno 14 milijonov Din. Če pa dodamo zraven še izgubo, ki jo je imel podjetnik, dalje izdatke delavcev za dnevno življenje, potem dobimo veliko število 23 milij. Din.

Pogajanja za ojačanje izmenjavanja blaga med Jugoslavijo in Češkoslovaško so se včeraj zaključila. Čehi so odobrili jugoslovanski konvencije za izvoz kož, perutnine, sadnih proizvodov in drugega blaga. Dobila pa je Jugoslavija tudi vrsto olajšav za izvoz v Češkoslovaško. Nasprotno pa bo naša država znižala carino na nekatere češke predmete. Tako se bo znižala carina na pivo, na pluge, poljedelske stroje, svilene nogavice. Za zadnje predmete se bo znižala carina za 50%.

Moš preko Save pri Zagrebu bo zgradila tovarna vagonov v Slavnskem Brodu. Most bo dvojen in bo dolg 306 metrov. Prav zanimivo je, da so doslej naše mostove mogle graditi le tuje družbe, domače niso mogle priti v poštev, ker so tuji brez carine uvažali material, ki je bil potreben za gradnjo mostov. V tem znamenju se je vršila tudi licitacija, ki so se je udeležili v velikem številu inozemci. Bilo je 21 Nemcev, 3 Avstrijci ter po nekaj firm iz Francije, Češkoslovaške, Švice in Poljske. Delo bo trajalo 2 leti. Ves material, s katerim bodo most zgradili, bo domač. Tovarna vagonov v Slavnskem Brodu bo za dve leti lahko zaposlila mnogo več delavstva, kakor pa ga ima sedaj.

Izvolite dr. Tartaglie za predsednika Jadranske straže svoj čas ni bila preveč ugodno sprejeta med nekaterimi političnimi eksponenti JNS v pokrajinskih odborih. Duška takemu razpoloženju je dal glavni tajnik osrednjega odbora, ki je v nekem svojem poročilu napadel Tartaglio. Predsednik pa je sklical plenum glavnega odbora in zahteval, da odbor ali odobri ali pa zavrne napade glavnega tajnika. 24 glasov je bilo oddanih za to, da se da Tartaglijo zadoščenje 5 pa proti. Med temi zadnjimi so bili baže tudi slovenski glasovi. Odbor je pozval glavnega tajnika, naj poda ostavko.

Djakovska katedrala ni dobila samo novih orgel, pač je bila prenovljena tudi vsa njena notranjost. Poslikali so nanovo vse stene in kupo. Obnovitvena dela so stala tri milijone, za katera je dala zavarovalnica polovico, ostalo pa se je zbralo iz podpov države, pokojnega kralja in zasebnikov.

Dalmatinem so letos oljke zelo slabo obrodile in se že sedaj čuti pomanjkanje oljčnega olja. Prejšnja leta so velike množine tega olja celo izvažali v inozemstvo, kar bo pa letos postalo nemogoče. Zaradi tega obstoji nevarnost, da bodo naši izvozniki izgubili svetovni trg. Za domačo porabo pa se uvaža laneno olje.

Denuncijanta je obsodilo sodišče v Šibeniku na dva meseca zapora. Ljuba Novaković je naznanil občinskega tajnika Milana Popara, da je protidržavni element, ki hoče Hrvaško odcepiti od države itd., vse besede, ki jih ima v svojem programu JNS vedno za obmetavanje svojih nasprotnikov. Morda ne bi škodilo, če bi se tudi pri nas pobričali za ljudi take vrste v volilskem kadru JNS in jim na ta način izpraznil kosmato vest.

Italijani že v velikem številu obiskujejo naše živinske sejme. V Križevcih je bil včeraj tak sejem, in so Italijani na njem kupili živine za več kakor pol milijona dinarjev.

Belgrad, 11. novembra. AA. Z uredbo o sanaciji osrednje zveze hrvaških kmetijskih zadrug v Zagrebu je določeno, da te zadruge prispevajo za sanacijo zveze okoli 10 milijonov Din. Ta prispevek so določile zadruge na glavni skupščini že pred tremi leti, ko so zaprosile za sanacijo zveze, prispevek pa dajo zadruge iz svojih rezervnih fondov, ki znašajo prav toliko. Uredba o likvidaciji kmetijskih dolgov določa, da bo 25 odpisanih kmetijskih dolgov pokritih iz dejanskih rezerv zadrug, in šele tisto, česar teh 25% ne bi pokrilo, bo plačala država.

Za določitev dejanskih rezerv je bilo treba izdati pravilnik. Ker so rezerve zadrug, včlanjenih v Osrednji zvezi, bile že pred tem porabljene za njen osanacijo po uredbi, ki je že prej izšla, je osrednja zveza hrvaških kmetijskih zadrug v Zagrebu prosila, da naj omeni pravilnik izrečno poduradi, da se odobre tisti zneski, ki so že izdani za sanacijo.

To načelo je pravilnik izvedel tako, da uredba o likvidaciji kmetijskih dolgov ne bo tangiralna sanacije zveze. Predsednik Osrednje zveze hrvaških kmetijskih zadrug v Zagrebu dr. prof. Postić je včeraj stopil k pristojnim činiteljem in se informiral, kako naj se izvede knjiženje in druga dela, določena z uredbo.

Ozka krila

privedejo dame čisto do kakih neprijetnosti. Saj pa je tudi enostavno: gospodični se mudi recimo v urad, a mora radi ozkega krila drobiti korake kakor jazbecar, kadar dirja na svojih kratkih nogah za dolgokrakim gospodarjem. Vso neprijetnost preozkega krila je morala danes jutraj spoznati neka ljubljanska dama. Drobila je korake po hodniku, ki je danes moker. Ko je šla mimo nekega hišnega vhoda, kjer je hodnik radi lažjega dovoza brez robov, je dami spodrsnilo; gotovo bi se zleknila po tleh, da se ni pravočasno vlovila po tleh z rokami. Pri tem bi ne bilo nič hudega — umazane rokavice bi pač snela — da se pri tem ni pripetilo nekaj hujšega: pošlo je preozko krilo! Lahko si mislite zadrego ljubljanske dame. Prvo, kar je bilo, je bil pogled na vse strani: ali je kdo videl. Potem pa je na vso moč odhitela — saj je lahko, ker ni imela več tako ozkega krila. Pustimo pa ji vsaj eno zavest: da — res ni nihče videl...

Na dnu morja delajo vreme

Zadnje zimo in pomlad so kar neprestano nastopale v Združenih državah Severne Amerike povodni, bodisi daleč proč od morske obale ali pa morda še bolj pogostokrat kar ob morju samem. Poleg tega se je po časopisju tudi kar naprej pisalo o velikem deževju, o peščenih viharjih in tudi o številih potresih, ki so jih zabeležile vsaj polresne opazovalnice, če jih že ni občutilo prebivalstvo samo. Vsi ti nenadni pojavi so pustili po Združenih severnoameriški državah precej škode.

Ni tudi čudno, da so začeli učenjaki razmišljati in skušali pravilno razložiti take vrste nenadne spremembe. Mnogo verjetnosti so začeli pripisovati razlagi, da je nenadnim spremembam treba iskati vzroka na dnu Tihega oceana.

Mary, častnik ameriške mornarice, je pred nekaj leti napravil točen model, ki predstavlja obliko zemeljske površje pod Tihim oceanom. Na podlagi tega modela je bilo že olajšeno delo pri odkrivanju sprememb v tem morju. Oceanografska družba, ki hrani omenjeni model, je sedaj ugotovila, da model ni več prav poseben točen, čeprav ga je njegov stvaritelj napravil svoj čas popolnoma točno. Morska kotanja Tihega oceana se je na nekaterih mestih prav znatno spremenila. Nadaljna raziskavanja so ugotovila, da so se zaradi sprememb, ki so v tem času nastale pod tem morjem, ponekod dvignili kopni deli zemlje kot otoki, drugod pa so dotodanj otoki izginili in se pogrezali pod morsko gladino. V zvezi s tem so nastale posebne motnje v rednih morskih tokovih, ki so prav dobro prišle do izraza v vremenskih spremembah ob zapadni ameriški obali med Kalifornijo in Mehiko. Tudi ognjeniška delavnost se je povečala in, kar je morda najvažnejše: v tako povečano morsko kotanje — če se je morsko dno udrla, je kotanja postala tudi večja — je začela pritekati od obeh strani, od juga in od severa mrzla voda iz polarnih pokrajin. Znanstveniki so sedaj trdno prepričani, da so vse te spremembe v Tihem oceanu vzrok številnim vremenskimi neizidanim v Severni Ameriki zadnje leto.

Tiho morje, nekoč obljudena zemlja

Iz omenjenega modela, ki ga je napravil ameriški častnik Mayo, se vidi, da se nahajajo na dnu Tihega oceana čisto podobne kotline, kakor jih opazujemo na površju suhe zemlje. Iz tega se da tudi sklepati, da je bila nekoč na mestu, kjer se danes razprostira srednji Tih ocean, suha zemlja — velikanski kontinent, ki danes počiva pod morsko gladino. To niso samo slutnje, pač pa imamo za to tudi dokaz, ki jim ni mogoče oporekati. Te dokaze hranijo otoki v tem delu morja, to so otoki Gilbert, Mariani, Karolini in tudi skupina avstralskih otokov na jugu. Na Gilbertskih otokih n. pr. so našli kamne in ogromne zidine, ki so težke gotovo do 20 ton. Učenjaki

so dalje tudi dokazali, da je bilo treba zato, da so se ti kamni znašli na tem mestu, pomoči izkušeni inženjerjev in na hrošče in hrošče delavcev, ki so opravili to ogromno delo. Na vsem tiho-morskem oločnem svetu pa danes ni niti toliko delavnih moči. To bi bilo tedaj neizpodbiten dokaz, da se je nekoč obljudena dežela na tem delu zemeljske površje pogreznila v morje.

Korale govore . . .

Da se dno Tihega oceana pogreza, ali vsaj, da se je pogrežalo, za to so prav lep dokaz tudi male korale, morske živalice, ki so okoli nešteti otokov v tem morju napravile kar cele obroče koralnih čeri. Dokazano je, da te živalice ne morejo globlje živeti kot 45 m globoko pod morsko gladino, ker je za njihov življenjski obstoj potrebna gotova svetloba, katere pa v večjih globlinah ni. Znanstveniki pa so korale zasledili ne samo v tej globini, pač pa še tudi nad 60 m. Koralniki, to so nekakšne drevesaste zgradbe iz apnenca, ki ga te živali izločajo, pa se nahajajo celo v globini okoli 500 m. Torej se je moralo na vsak način morsko dno pogrezati, drugače koralnikov v tej globini ne bi bilo.

Toda, vsi znanstveniki ne zagovarjajo mnenja, da se je morsko dno pogreznilo. Nekateri se zavzemajo mnogo bolj za to, da

ocean narašča

Nemška nacionalna nogometna enajstnica pri vajah.

Miši z letalskimi padalci

Da se miši zarede po raznih shrambah, kjer vsak čas lahko nasilijo svoje sladkosnedne in razvajene želodčke, ni prav nič čudno. Da jih je tem več, čim manj jih v takih shrambah preganjajo, je tudi popolnoma razumljivo, saj imajo te ljubke ali neljubke živalice tudi rade mir. Kar malo neverjetno pa se sliši, ko čitamo v časopisih, da so se povzpole celo na letala, čeprav bi jim marsikdo ne pripisoval take korajžje, ki jo včasih še človek nima. Kar velike preglednice so začele delati miši po letalih. Gotovo se ne vozijo z letali zaradi tega, ker se jim tako zelo všeč zdi letati po zračnih višinah, ampak so bolj verjetno spet vzrok dišeče shrambe. Zelo so si belili glave, kako bi odpravili to nadlego vsaj iz letal, in so se v ta namen poslužili že tudi vsakovrstnih pripomočkov, kakor so razni strupeni praški, pastji, da celo za to so bili nekateri, da se v letalih stalno tudi vzdržujejo mačke. Toda, pomagalo ni ne to, ne ono, miši so po svoje gospodovale naprej. Visoki potniki včasih kar z začudenjem in z nekim strahom prisluškujejo škralb-ljanju pod ali za svojim sedežem in že se boje, da ne bi morda to pomenilo kakšno hujšo nevarnost.

Kakor rečeno, da bi popolnoma pregnali miši iz letal, se dosedaj še ni posrečilo. Nekateri pa zavzemajo čisto drugo stališče, ne morda zato, ker so ljubitelji živalic, pač pa zato, ker so na teh čudnih letalskih gostih opazili neko posebnost, ki bi jim utegnala še prav priiti. Miši, pravijo, da imajo poseben posluš za preteče nevarnosti. Kadar kaj slujijo, postanejo od sile nemirne in skušajo pobegniti. Iz letala pač daleč ne morejo, če nočejo skočiti iz njega enkrat za vselej. Toda, ravno to živalsko lastnost skušajo

To razlagajo na ta način, da prihaja vedno več vode iz polarnih morij, bodisi od severa, pa tudi od juga, od Antarktike, kajti tam so stale ogromne ledenice mase, ki da bogato zalagajo široka morja z vodo. Celo tako razlagajo, da bo zemlja lepega dne popolnoma izgubila ledeno plast okoli tečajev in da se bo temu primerno tudi dvignilo površje morske vode. Po mnenju teh znanstvenikov so te mrzle vodne množice rabile trideset stoletij, predno so dosegle zemeljski ravniki.

Eno je dognano

Pa naj že bo kakorkoli, to je, naj se pogreza morsko dno, ali pa naj se dviguje ravnina morske gladine, vendar je eno dognano, namreč, da se dogajajo na morskem dnu velike spremembe in — kakor trdi častnik Mayo — da preoblikovanje morskega dna povzroča tudi gotove spremembe v toploti in tokovih na zemeljski površini.

Ali, kaj smo prav za prav dosegli s tem, če smo ugotovili prave resnične vzroke za spremembe, magari še tako natančno, in tudi dokazali, da so ti vzroki ravno na dnu Tihega oceana. Koristi imamo morda prav toliko, kakor prej, ko za vse to nismo vedeli. Kdo le more kaj napraviti proti zakonu, po katerih se spreminja zemeljska oblika, kjer kaže suho površino, ali pa tajne največjega oceana, Tihega? Treba pa se je sprijazniti tudi s tem, da vedno le ne sme iti samo za korist, vsaj ne za neposredno.

Znamenita filmska igralka Liane Haid in Hans Somborn — poročena.

padla, da jo je hotel imeti tudi sam in napraviti vanjo tudi visoko gospodo? Nemci pravijo, da si je njihov veliki genij Goethe leta 1773 napravil v tak frak in prišel z njim v mesto Weimar, nekdanje glavno mesto Nemčije. Vojvoda se je ta obleka tedaj toliko dopadla, da je prosil Goetheja za dovoljenje, da si sme tudi on nabaviti frak. Seveda ga je dobil, dovoljenje in frak, oboje.

Frak tedaj še niso nosili samo v črni barvi, pač pa najrazličnejše pisanega. Če ga nosi vojvoda, je lahko tudi pisan. Pa, kakor vse izginja, tako tudi frak postaja vedno večja redkost. Le večje slavnosti visoke gospode so oblečene vani. Gotovo pa bi vsi časopisi pisali, če bi se kdo spozabil in hotel staro modo nazaj, namreč, če bi oblekel ob taki slavnosti pisan frak toliko črne.

Pozabljeno mesto

Avstralska vlada je nepričakovano ugotovila obstoj mesta brez zakonitega župana in mestnega sveta, brez ognjeascev, brez poselnih, zločincev in beračev. »Odkritje« je naredila Zveza ta tekne v golju, ki je ugotovila pri pogledu obljudenih krajev, da se ne goji v pozabljenem mestu tudi ta priljubljena igra. Kraj se imenuje Coaylanbury in leži 600 km od Sidneya. Vlada je prezrla novo mesto, ki se je razvilo v zadnjih letih iz nekdajne vasi, in nikoli ni pošiljala tja nobenega uradnika. Kljub temu je zgradilo mesto moderno veliko bolnišnico, vodovod in celo napeljavno električno razsvetljavo. Meščani so bili popolnoma srečni in preklinjali one športnike, ki so jih »odkrili«. Vlada je že poslala v pozabljen kraj davkarje, ki zdaj pobirajo »zaostanke« za 5 let, kakor je to določeno v zakonu.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Cetrtek, 12. novembra, 12. Vankemu nekaj (plošče). — 12.45 Vreme, poročila. — 13. Cas, spored, obvestila. — 13.15 Plesni narodov (plošče). — 14. Vreme, borza. — 18. Pestrji zvoki (Radljski orkester). — 18.40 Slovenska za Slovenec (gosp. dr. Rudolf Kolarič). — 19. Cas, vreme, poročila, spored, obvestila. — 19.30 Nacionalna ura: Sokolsko predavanje. — 19.50 10 minut zabave: Nova budilka (prizor). — 20. Narodne z vseh strani. Sodelujejo: gosp. Drago Zagar, Akademski pevski kvintet in Radljski orkester. — 22. Cas, vreme, poročila, spored. — 22.15 Za zabavo! (Cimmermanov trio).

Drugi programi

Cetrtek, 12. novembra: Beograd: 20. Sinfonični koncert. — 22.30 Radljski orkester. — Zagreb: 20. Beograd: 22.10 Plesna glasba. — Budimpešta: 19. Igra. — 20.45 Ciganska glasba. — 21.55 Haydnova skladba. — 23. Jazz. — Praga: 19.25 Poljudni koncert. — 20.30 Gledaljski večer. — 22.15 Orkestralni koncert. — Varšava: 21. Poljska glasba. — 22.05 Plesna glasba. — Berlin: 20.10 Schubertova VII. simfonija. — Königsberg-Hamburg-Lipsko: 20.10 Plesni večer. — Bratislava: 20.10 Operni koncert. — Frankfurt-Stuttgart: 20.10 Narodna glasba. — Bukarešta: 20.15 Sinfonični koncert filharmonije.

Šef turškega generalnega štaba Ceamak Fevzi na obisku v Bukarešti.

Hollywood, filmski raj in pekel

»Kaj pa velike zvezde, ali so kaj boljše razdeljene po svojem zaslužku, kakor male?«

»Tudi veliki igralci, ravnatelji, režiserji so po večini svojega časa nezaposleni. Če hočete Hollywood razumeti, morate vedeti, da tisti, ki tvorijo orjaški filmsko industrijo, ne delajo več kakor po nekaj tednov na leto. Vse ostali čas pa so brez dela.«

Za dovršitev navadnega filma je treba štiri do šest tednov časa. Tako imenovani veliki filmi zahtevajo deset do trinajst tednov dela. Igralci in režiserji teh filmov ne delajo v glavnem pri več kakor enem filmu na leto.

Celo igralci kakor Clark Gable, ki spada med najbolj zaposlene igralce pri filmu, ne dela več kakor dvajset tednov na leto.

Kaj pa počno vmes? Razen dveh ali treh, ki jo mahnejo v New York, se jih večina ne gane iz filmskega mesta. Ostanejo v Hollywoodu, ne toliko iz lenobe ali zaradi zabave kakor zaradi strahu, da ne bi med odsotnostjo padli v pozabljenje.

Ne pasti v pozabljenje — to je edino vodilo v hollywoodskem življenju. Človeka morajo videti povsod in zmeraj, potem ostane njegov sloves svež in nedotaknjen.

Vsak dan se iste postave srečujejo v istih dveh ali treh restavracijah, kamor je treba iti, da človek ostane v družbi. Tako se vse življenje teh ljudi vrsti v krogu, zmeraj v isti okolici, kjer ni nikdar novih obrazov, kjer ne govorijo nikdar o čem drugem kakor o kinu in samo o kinu.

Ljudje, ki žive to življenje, postanejo nazadnje plen posebne bolezni, ki se v običajnem jeziku filmskih ljudi imenuje »Going Hollywood«, hollywoodska obsedenost.

Človek za kulisami.

Kaj je filmski »produkt«?

To je filmski poklic, ki še nima točne označbe. Filmski produkt ni podjetnik ali lastnik družbe. Vse svet ve, kaj pomeni ta človek pri vsakem filmu, a nihče vam ne more tega natančno razložiti. Ta človek je hrbtnica vse kinematografske industrije.

Obiskal sem veliko filmskih delavnic, da bi se seznanil z delom teh ljudi.

Prvi produktorji so postali slavni pred petindvajsetimi leti. Ime jim je bilo Laemmle, Zukov, Lasky, Mayer, Goldwyn. To so bili vsi starejši judovski trgovci, ki so povečini izšli iz luksuzne trgovine ali iz zabavne industrije: kožuhovinarji, manufakturi, impresariji, lastniki zabavnih lokalov. Današnji produktorji so pa sinovi ali vnuki teh prvih.

Če je človek včasih hotel biti produktor, mu ni bilo potrebno, da bi vedel kdovekaj. Za nemi film je bila glavna sposobnost in provizacija, nepričakovani bedasti domisleki brez zveze in brez smisla. Stari Laemmle je imel navado, da je za svoje filme naročil samo:

»Vrnite se v štirih tednih in mi prinesite štiri filme.«

Odkar so pa znašli zvočni film, se je rodila tudi nova vrsta produktorjev. Ta produktorji prihaja od filma samega. To je bivši pisatelj filmskih tekstov ali bivši režiser, ki film pozna, ga razume in ve, kaj je njegov posel. Posel produktorja je vse, kar je potrebno za film, od besedila pa do rezanja in lepljenja narejenega filma.

Zakaj so filmi slabi?

Foxov produktor Darryl Zanuck izdela vsakih dvanast dni povprečno en film. Vsak teden prebere vsebino tridesetih filmskih tekstov. Vsak dan ima z režiserji po en sestanek, kjer se razgovarja o tekstih, ki so jih izbrali za filme. Vsak

dan ima tudi konferenco, na kateri določijo igralce, ki bodo v tem ali onem filmu igrali. Popoldne prebije v dvorani za predvajanje, da vidi, kako so izpadli prizori, ki so jih posneli prejšnji dan.

Po navadi posnemajo pet do deset filmov hkratu, delo pri vseh vodi isti produktor.

Ni čuda, da je posledica takega dela nekaka čudna zmešana solata v glavi filmskega produktorja.

Izven svojega čisto tehničnega dela pa se mora produktor boriti z malimi filmskimi družbami, da mu ne pokradejo zamisli ali prevzamejo igralcev.

V Hollywoodu je 10 velikih filmskih družb, ki se med seboj podpirajo, si izposojajo igralce ter v krali znotraj vsake neodvisen poskus za vsebinsko ali tehnično izboljšanje filma. Te družbe podpisujejo pogodbe s stotinami igralcev, ki jim ne bodo nikdar dale najmanjše vloge samo zato, da ti igralci, ki so sami po sebi sposobni ljudje, ne gredo delati drugam.

Zato ni čudno, da pri tem načinu dela in pri tem izključevanju vsake konkurence, ni vsak film na povprečno resni in dostojni višini.

Ujetniki za tisoč dolarji.

To so pisatelji filmskih dram in rokopisov, to so recimo Shakespearije današnjih dni.

Na ozemlju vsake filmske delavnice je tri nadstropna stavba, ki ima petdeset do šestdeset stanovanj. V vsakem izmed teh stanovanj je pisarna, ki ima dva ali tri stole, pisalnik in pisalni stroj. Za vsakem pisalnikom je človek, ki piše.

Ta človek je pisatelj, ki ima nalogo, da ustvarja zgodbe. Njegova vloga je grozotna, uničujoča. Film idej in zamisli ne jemlje, marveč jih požira.

Lov za novo vsebino, za novimi motivi nikdar ne neha.

350 filmov izdelajo na leto v Hollywoodu.

To zahteva 350 novih zgodb na leto. Teh zgodb pa ni.

Zaradi tega imate v Hollywoodu posebne ustanove, katerih edina naloga je v tem, da njihovi nameščenci boro vse, kar se napiše po vsem svetu: knjige, dnevnike, revije, igre. Ti bralci pišejo kratke izvlečke vsega, kar bi se morda dalo filmiti. Zelo redko filmskega platna je gromazanski.

V newyorških gledališčih ne igrajo niti enega komada, ki bi ga filmske družbe že prej ne kupile preden pride na oder. V večini primerov celo filmske družbe financirajo uprizoritve novih iger in pogosto izgubljajo denar samo zato, da si zagotovijo pravico do uprizoritve.

Toda ni dovolj, da družba kupi kak komad. Treba je iz njega narediti film.

Te komade spreminjajo v paviljonih, ki sem jih prej omenil.

Pisateljsko delo v njih je urejeno po pravilih, kakor v tovarni. Pisatelji morajo sestati ob devetih za svoje mize in ostati tukaj do petih popoldne. Vsak teden morajo oddati določeno količino dela.

V Hollywoodu je 749 pisateljev zaposlenih s tem, da izdelujejo filmske tekste. Prihajajo z vseh strani sveta. Dovolj je, da je kak komad imel uspeh v Budimpešti ali v Kölnu, da se njegove pisec dobi ponudbo iz Hollywooda. Če se da premamiti, se začne zanj čudno življenje, kateremu le malokdo uide.

Kaj delajo ti ljudje?

Pišajo.

Toda pišejo pod čudnimi pogoji.

Plačani so na teden in dobivajo včasih 5000 dolarjev tedensko. Tisti, ki dobe manj kakor tisoč dolarjev na teden, sploh ne pomenijo nič. Toda za to ogromno plačo ne zahteva nihče od njih, da bi dobavljali mojstrovine. Največji pisatelj sveta nima nič več upanja, da bo tu prodal svoje delo, kakor najbolj zakonita, na prosti trg so tukaj čisto različna in nimajo nobene zveze z literaturo. Poglejmo nekaj zanimivih števil.